# Kadernota 2023

## Inleiding

Op één moment in het jaar kijken we naar het verleden (jaarrekening), naar het heden (eerste bestuursrapportage) en naar de toekomst (kadernota). Dat moment ligt in het voorjaar. In een verkiezingsjaar is het ongebruikelijk een kadernota op te stellen. Vanwege grote ontwikkelingen die op ons af komen, meent het college er goed aan te doen uw raad toch in de gelegenheid te stellen met deze kadernota richting te geven.

Zoals van een demissionair college verwacht mag worden, is de nota die voor u ligt beleidsarm opgesteld. De kadernota vormt samen met het coalitieakkoord het kader waarbinnen het college de programmabegroting opstelt en in november voor vaststelling voorlegt aan de raad. De kadernota is een document waarin wij laten zien hoe het actueel financieel meerjarenperspectief er uit ziet, gebaseerd op het uitvoeren van lopende opdrachten en beleid. We hebben daarbij gebruik gemaakt van:

- De inzichten in het meerjarig perspectief vanuit de eerste bestuursrapportage 2022;
- Een inventarisatie van autonome ontwikkelingen en reeds genomen besluiten die vanaf 2023 een financieel effect hebben;
- Een inventarisatie van besluiten met financiële consequenties in 2023 en verder, die naar verwachting uiterlijk tot half september aan college dan wel raad worden voorgelegd;
- Een inventarisatie van nog te maken keuzes en besluiten die voortvloeien uit reeds in gang gezette ontwikkelingen.

Ten tijde van het schrijven van deze kadernota hebben we te maken met grote onzekerheden en is nog niet alle noodzakelijke informatie beschikbaar om een volledig actueel meerjarenperspectief te kunnen presenteren. U ziet dit ook terug in het meerjarenperspectief, waar we veel ontwikkelingen signaleren, maar nog niet in geld uitdrukken (=Pm).

Bij de begroting 2022 gaven we aan voorzichtig te zijn, vanwege onder andere de gevolgen van de coronapandemie en het regeerakkoord. Dat de wereld er op dit moment zo anders uit zou zien, konden we op dat moment niet vermoeden. Het staartje van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne laten sporen na in de levens van mensen wereldwijd en in onze gemeente. De veranderende maatschappelijke situatie heeft ook grote gevolgen voor onze gemeentelijke financiën. Verschillende onzekerheden zorgen ervoor dat we in aanloop naar de begroting geconfronteerd kunnen worden met financiële effecten die nadeliger zijn dan we op dit moment inschatten. Denk bijvoorbeeld aan (prijs)ontwikkelingen binnen het sociaal domein en het fysiek domein.
Belangrijk informatie die ook ontbreekt is de meicirculaire 2022, waarin de ontwikkelingen van de uitkering uit het gemeentefonds door het Rijk worden gepresenteerd. We verwachten dat deze informatie begin juni beschikbaar is, waarna we de effecten voor de gemeente Loon op Zand kunnen doorrekenen en een beeld kunnen schetsen van de financiële opgave in de begroting 2023.

*Leeswijzer*
De kadernota is opgebouwd aan de hand van de vensters zoals deze in de begroting 2022 zijn bepaald. Deze volgen de structuur van de toekomstagenda. Gestart wordt met de bevestiging van de financiële kaders en uitgangspunten die van toepassing zijn voor de berekeningen in de programmabegroting. Vervolgens leest u – met de kennis en inzichten van dit moment – het eerste voorlopige financieel meerjarenperspectief. Het meerjarenperspectief wordt gevolgd door de vensters waarin de onderwerpen uit het meerjarenperspectief worden toegelicht.

# Kaders en uitgangspunten voor begroting 2023

In de kadernota 2021 stelde de raad financiële kaders en spelregels vast. Deze blijven onverminderd van toepassing in 2023. Ze zijn het kader waarbinnen we het streven naar financiële rust en stabiliteit verder vormgeven.

Bij het opstellen van de programmabegroting 2023 hanteren wij de volgende uitgangspunten:

1. De berekening Algemene Uitkeringen ramen we op basis van de meicirculaire 2022 en tegen lopende prijzen;
2. Voor de meerjarenbegroting gaan we uit van een indexering op baten en lasten. Ten opzichte van de begroting 2022 passen we een indexering toe, die gelijk is aan de ontwikkeling CPI[1] meicirculaire 2022, met de volgende uitzonderingen:
    a. We volgen de contracten waarbinnen we specifieke afspraken maakten over indexering;
    b. We volgen de huidige jaarlijkse stijging van 2,5% OZB-opbrengst;
    c. We volgen de huidige stijging van 2,5% toeristenbelasting ten opzichte van begroting 2022;
    d. We handhaven de berekeningsmethodiek vermakelijkhedenretributie. Dit betekent dat we de ingeschatte kosten voor 2023 omslaan naar de betalende bezoekers in 2021 (jaar t-2);
    e. De reclamebelasting volgt de opgave SOL[2];
    f. De hondenbelasting volgt de lijn van de OZB en de toeristenbelasting (jaarlijks + 2,5% opbrengst);
    g. Voor bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen sluiten we aan bij de afspraken die we hierover met de regiogemeenten maakten;
    h. We hanteren voor opbrengsten afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges een kostendekkend tarief;
3. Voor loon- en salarisontwikkelingen sluiten we aan bij de meest actuele inzichten per 1 juli 2022. Er is geen ophoging van de loonsom door periodieken. We rekenen vacatures mee in de loonsom (treden zeven functieschaal). We passen de algemene indexeringsgrondslag toe;
4. Het integraal rentepercentage stellen we voorlopig vast op 1,5% en voor grondexploitaties op 2,5%;
5. Het bedrag voor onvoorziene uitgaven begroting 2023 en volgende jaren is € 25.000 per jaar;
6. Op investeringen groter dan € 5.000 schrijven we lineair af, tenzij door de raad hierover anders is besloten.

De uitgangspunten zoals verwoord onder punt 2.b., 2.c. en 2.f. zijn een bevestiging van de besluitvorming bij de programmabegroting 2022 en leiden niet tot nieuwe meeropbrengsten voor de gemeente. Met het oog op de meest actuele prijsontwikkelingen is er met name zorg voor de doorwerking van uitgangspunt 2.a. Op verschillende onderdelen in de kadernota wordt specifiek melding gemaakt van de consequenties van dit uitgangspunt. Voor de uitwerking van uitgangspunt 2.d. treden we in gesprek met de Efteling. De intentie is dat we berekeningsmethodiek aanhouden. Door de ontwikkelingen van de afgelopen jaren is het reëel om de kosten opnieuw in te schatten.

Het college behoudt de ruimte om gemotiveerd af te wijken van genoemde uitgangspunten als de doorrekeningen, in aanloop naar de begrotingsbehandeling, hier aanleiding toe geven.

[1] *CPI = Consumenten Prijs Index.*
[2] *SOL = Stichting Ondernemers Loon op Zand*

# Financieel meerjarenperspectief

Het onderstaande financieel meerjarenperspectief laat het startpunt zien voor de begrotingsopbouw. Dit is het meerjarenperspectief na verwerking van de eerste bestuursrapportage 2021.

Vervolgens presenteren we de onderwerpen en ontwikkelingen in drie categorieën:
1. Onderwerpen en ontwikkelingen waar de keuzeruimte minimaal is. Het betreffen reeds genomen besluiten en autonome ontwikkelingen;
2. Onderwerpen en ontwikkelingen met keuzeruimte, waar de besluitvorming nog voor de begroting 2023 verwacht wordt;
3. Onderwerpen en ontwikkelingen met keuzeruimte, waar de besluitvorming bij of na de begroting 2023 verwacht wordt.

Het college doet op dit moment geen voorstel. Het college signaleert met deze kadernota dat de financiële impact van de eerste bestuursrapportage 2022 van grote invloed is op het meerjarenperspectief. Het college signaleert dat er los van het coalitieakkoord een aantal keuzes te maken zijn in de begroting 2023. Het college signaleert ook dat een belangrijk deel van de informatie nog ontbreekt om de omvang van de financiële opgave voor 2023 en latere jaren te bepalen.

| *x € 1.000* | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 |
|---|---|---|---|---|
| Meerjarenbegroting 2022-2025 | -44 | 65 | 242 | 63 |
| Structureel effect 2e berap 2021 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Reeds besloten begrotingswijzigingen | -140 | -160 | -154 | -155 |
| **Begrotingssaldo voor 1e berap 2022** | **-184** | **-95** | **88** | **-92** |
| Saldo baten en lasten 1e berap 2022 | -1.658 | -1.612 | -1.514 | -1.594 |
| **Meerjarenperspectief na 1e berap 2022** | **-1.842** | **-1.707** | **-1.426** | **-1.686** |

| **Categorie 1. Besluiten en autonome ontwikkelingen** *x € 1.000* | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 |
|---|---|---|---|---|
| Herverdeling gemeentefonds (venster 0) | 175 | 175 | 175 | 526 |
| Organisatieontwikkeling: Toetreding BWB (Venster 0 en 1) | -20 | -20 | -20 | -20 |
| Verwerking effecten meicirculaire (venster 0) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Thuiswerkplekvergoeding (venster 0) | -11 | -11 | -11 | -11 |
| Bestuurlijke toekomst (venster 1) | -80 | | | |
| Zwerfafval (Venster 3) | -25 | -25 | | |
| Doorrekening kaders/uitgangspunten begroting 2023 (div.vensters) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Bijdrage verbonden partijen (diverse vensters[3]) | -78 | -92 | -106 | -153 |
| **Totaal Besluiten en autonome ontwikkelingen** | **-39** | **27** | **38** | **342** |
| **Meerjarenperspectief na Besluiten & autonome ontwikkelingen** | **-1.881** | **-1.680** | **-1388** | **-1.344** |

| **Categorie 2. Keuzes en besluiten voor begroting** | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 |
|---|---|---|---|---|
| Verlenging Convenant Regionaal Bureau Toerisme (venster 3) | -99 | -99 | -99 | -99 |
| **Totaal Keuzes en besluiten voor begroting** | **-99** | **-99** | **-99** | **-99** |
| **Meerjarenperspectief na Keuzes en besluiten voor begroting** | **-1.980** | **-1.779** | **-1.487** | **-1.443** |

[3] De bijdragen gemeenschappelijke regelingen die hier in zijn meegenomen zijn Omgevingsdienst, Veiligheidsregio, GGD en Hart van Brabant.

| Categorie 3. Keuzes en besluiten bij of na begroting | 2023 | 2024 | 2025 | 2026 |
|---|---|---|---|---|
| ICT-onderzoek (inclusief zaaksysteem) (venster 0) | -198 | -123 | -123 | -123 |
| Personele ontwikkelingen (Venster 0) | -417 | -442 | -442 | -482 |
| Beheer gemeentelijke gebouwen (Venster 0) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Organisatieontwikkeling (venster 1) | -500 | -500 | -500 | -500 |
| Veiligheidsbeleid | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Onderwijshuisvesting (Venster 2) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Buitensportaccommodaties (venster 2) | -215 | -215 | -215 | -225 |
| Sterke gemeenschappen (venster 2) | -200 | -200 | -200 | -200 |
| Beschermd wonen (venster 2) | 25 | 25 | 25 | 25 |
| Maatpact (venster 2) | -25 | -25 | | |
| Boomvervangingsplan (Venster 3) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Actieplan invasieve soorten (Venster 3) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Prijsontwikkelingen (brandstoffen en grondstoffen) (venster 3) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Onderzoek alternatieven gas (venster 3) | -57 | | | |
| Duurzaamheidswinkel (venster 3) | -24 | -20 | -16 | -12 |
| Bijdrage Ecloz (venster 3) | -15 | -15 | -15 | -15 |
| Rente storting aandelenkapitaal Publiek Ontwikkelbedrijf (venster 3) | -10 | -10 | -10 | -10 |
| Wonen (Venster 3) | Pm | Pm | Pm | Pm |
| Uitvoering economisch toeristisch-recreatieve visie (venster 3) | -79 | -79 | -29 | -29 |
| **Totaal Keuzes en besluiten bij of na begroting** | **-1.715** | **-1.604** | **-1.525** | **-1.571** |
| **Meerjarenperspectief na Keuzes & besluiten bij of na begroting** | **-3.695** | **-3.383** | **-3.012** | **-3.014** |

# Venster 0. Algemene dekkingsmiddelen en overhead

## 0.1 Overhead

**Thuiswerkplekvergoeding**
Mede op basis van de ervaringen opgedaan tijdens de Coronapandemie willen we hybride werken permanent mogelijk maken en onderdeel laten zijn van ons beleid hoe wij werken in Loon op Zand. De gemeente Loon op Zand blijft als werkgever verantwoordelijk voor veiligheid en gezondheid op de werkplek. Hier valt ook de thuiswerkplek onder. Het faciliteren van het inrichten van een thuiswerkplek hoort daarbij. Verder zijn de vereisten van het beeldschermwerken van toepassing. We maakten het reeds mogelijk voor bestaande medewerkers om hun thuiswerkplek verantwoord in te richten. We stellen voor om ook voor nieuwe medewerkers de thuiswerkplek te kunnen faciliteren.

**Personele ontwikkelingen**
In diverse thema's ziet u verzoeken voor formatie-uitbreiding. Onder de noemer "personele ontwikkelingen" presenteren we deze verzoeken samen. In de begroting 2021 en 2022 deden we diverse formatieverzoeken met de uitleg dat we het been bij moesten trekken; een investering in de basis(kwaliteit) van onze organisatie. Nu de basis staat is er ruimte voor verdere professionalisering. We maken een beweging naar de 'voorkant'. Extra aandacht voor communicatie, participatie en dienstverlening maakt dat we de afstand tussen onze organisatie en onze inwoners en ondernemers verkleinen. Hiervoor zijn nieuwe rollen in de organisatie nodig. We kijken naar het optimaal inzetten mensen op eenzelfde soort rollen. Tevens vragen de grote uitdagingen en continue ontwikkelingen in het sociaal domein en op bijvoorbeeld het thema duurzaamheid om een structurele uitbreiding van de formatie. Uiteraard maken we hierin gedegen afweging. Jaarlijks bij de begroting maken we de balans op of de formatie nog past bij de ontwikkelingen in ons takenpakket.

**ICT-onderzoek**
In 2021 voerden we een quick scan uit naar onze ICT-organisatie. Hieruit volgden enkele specifieke acties waarvan we de uitvoering in 2022 oppakken. Daarnaast kijken we naar de stip op de horizon waarin de ICT-organisatie een faciliterend raamwerk biedt voor de uitvoering van ons takenpakket. Hier is een werkbudget voor nodig en de aanschaf van een nieuw instrument waarin mutaties en ontwikkelingen per applicaties kunnen worden bijgehouden. In 2023 maken we een inventarisatie van het best passende applicatielandschap voor onze organisatie en presenteren we een plan om dit applicatielandschap te realiseren. We maken eind 2022 in ieder geval de keuze over de aanschaf van een nieuw zaaksysteem. De behoefte hiervoor blijkt ook uit het onderwerp "Dienstverlening, communicatie en participatie" in venster 1.

**Beheer gemeentelijke gebouwen**
*Actualisatie Duurzame Meerjaren Onderhoudsplanning (DMJOP)*
In de kadernota 2022 gaven we al aan dat onze eigen gebouwen vanaf 1 januari 2023 voorzien moeten zijn van energielabel C. De basis voor de te treffen maatregelen ligt in de landelijke richtlijnen voor energielabel C, aangevuld met onze eigen beleidskeuzes in bijvoorbeeld de Transitievisie Warmte. Uit de uitgevoerde Quick Scan blijkt welke duurzame gebouwaanpassingen geadviseerd worden. De huidige MJOP's voor de maatschappelijke gebouwen hebben een looptijd tot en met 2022. In de kadernota 2022 kondigden we ook aan dat we werken aan een actualisatie van de lopende MJOP's. Het MJOP ontwikkelt zich daarom tot een DMJOP 2023 – 2026. Zoals in meerdere beheer- en onderhoudsplannen zichtbaar wordt, verwachten wij een kostenstijging als gevolg van hogere materialen en personeelskosten en ook door de keuze voor verduurzaming van het MJOP. Verduurzaming leidt mogelijk ook tot enkele besparingen, zoals bijvoorbeeld verbruik van gas en energie. Daarnaast zijn aan het DMJOP enkele investeringen verbonden. In oktober 2022 bieden we de DMJOP's aan de raad aan voor besluitvorming. De financiële effecten van dit voorstel nemen we mee in de programmabegroting.

*Aanbesteding Electra en Werktuigbouwkundige installatie voor Het Klavier, De Werft, Brandweerkazerne Loon op Zand en Brandweerkazerne Kaatsheuvel*
In 2021 is een aanbesteding gestart voor de E&W installaties van bovengenoemde maatschappelijke gebouwen. Het aanbestedingsproces zal begin juni worden afgerond. De overeenkomst zal voor Het Klavier op 1 januari 2023 starten en voor de overige gebouwen op 1 juli 2022. Wij verwachten – in verband met hoge prijsstijgingen materialen/ grondstoffen en verhoogde personeelskosten – dat de overeenkomsten voor onderhoud van de installaties duurder gaan uitvallen. Het financieel effect voor de “overige gebouwen” nemen we mee in tweede bestuursrapportage 2022. Het financieel effect voor “het Klavier” nemen we mee in de programmabegroting 2023.

## 0.3 Algemene uitkeringen

**Herverdeling gemeentefonds**
Door de operatie “herverdeling gemeentefonds” wijzigt vanaf 1 januari 2023 de bijdrage aan de gemeente Loon op Zand. In eerdere jaren verwerkten we al de inzichten van het moment. Bij de begroting 2022 leek het er op dat de korting voor Loon op Zand zou oplopen tot maximaal € 60 per inwoner. Uit de maartbrief blijkt dat het inzicht is gewijzigd en dat we vooralsnog mogen uitgaan van een opbouw tot € 37,50 per inwoner, te starten met € 7,50 in 2023. In 2025 vindt een evaluatie plaats en worden eventuele vervolgstappen bepaald. De discussie over de ontwikkeling van het gemeentefonds en de voor de gemeenten benodigde middelen is nog niet afgerond. Er bestaan grote zorgen over de situatie na afloop van het huidige regeerakkoord. Inmiddels vinden hierover gesprekken plaats tussen Rijk en VNG. Daarnaast gaan er stemmen op dat de bezuinigingen op jeugd van de baan zijn. Dit is echter nog niet bevestigd. In de meicirculaire 2022 verwachten we de doorrekeningen gemeentefonds terug te zien in de cijfers.

# Venster 1. Bestuur en dienstverlening

## 1.1 Bestuur en organisatie

**Bestuurlijke toekomst**
In 2021 besloot de raad om zelfstandig te blijven en dit besluit tussentijds en na 2,5 jaar te evalueren. Voor de tussentijdse evaluatie stelde de raad op 17 februari indicatoren vast. De aanpak hiervoor wordt op dit moment uitgewerkt. Eind 2023 zal de raad een nieuwe evaluatie uitvoeren aan de hand van een nog door de raad vast te stellen plan van aanpak. Voor deze aanpak zijn ook middelen nodig. Deze zijn naar verwachting vergelijkbaar met de kosten onderzoek Bestuurlijke Toekomst uit 2021.

**Organisatieontwikkeling**
In 2023 functioneert onze organisatie op een minimaal noodzakelijk niveau. De maatregelen die we inzetten in 2021 en 2022 zetten we onverminderd door. Dat betekent dat het instrumentarium, dat nodig is om als robuuste organisatie te functioneren, met een minimale basiskwaliteit geborgd is. Het been is bijgetrokken. Vanwege de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt (krapte) blijft het een uitdaging om de sterke match te vinden tussen medewerker en takenpakket. Voor een enkel aandachtsveld leidt dit tot keuzes om de uitvoering op een andere manier te organiseren. Per 1 januari 2023 dragen we de uitvoering van de belastingtaken over aan de GR Belastingsamenwerking West-Brabant. In 2023 bereiken we wel de resultaten van 3 jaar investeren in de basis(kwaliteit) van onze organisatie. In bredere zin dient dan ook het moment aan om met elkaar te bepalen of onze organisatiestructuur nog aansluit bij onze manier van werken. Deze vraag staat centraal in 2023. In de aanloop naar de begroting 2023 bepalen we in hoeverre het budget organisatieontwikkeling nog toereikend is. Daarnaast is er in 2023 nog een aantal gerichte uitdagingen en onzekerheden die we in deze kadernota schetsen. Deze kunt u lezen onder “dienstverlening, communicatie en inwonerparticipatie” en “ICT”.

## 1.2 Dienstverlening

**Dienstverlening, communicatie en participatie**
Steeds vaker nemen inwoners het initiatief en de gemeente stimuleert dat. Inwoners, ondernemers en organisaties bouwen samen aan de toekomst. Dienstverlening, communicatie en participatie worden steeds meer een samenspel. We luisteren naar wat er leeft in de samenleving. We kijken naar buiten en maken verbinding (Luisteren Open Leren). Hiermee stemmen we de communicatie en dienstverlening van onze organisatie optimaal af op de inwoners. Daarbij nodigen we inwoners actief uit om te participeren. Zo vormen dienstverlening, communicatie en participatie als het ware een ‘drie-eenheid’ waarbij onze inwoner altijd centraal staat. Het dienstverleningsconcept en de communicatievisie ontwikkelden we parallel en gezamenlijk. Zo zijn we gekomen tot gezamenlijke uitgangspunten over het contact, de relatie en de interactie tussen inwoners en gemeente. Communicatie biedt tools om de participatie van inwoners te stimuleren en denkt daarom mee in alle fases van het beleidsproces. We monitoren de stemming in de samenleving en we kiezen een kanaalstrategie die aansluit op het communicatiegedrag van de inwoners. We maken meer gebruik van visuele communicatiemiddelen, zodat we de aandacht trekken en de boodschap beter overkomt bij de inwoner.

Afgelopen jaren investeerden we vooral in het op orde brengen van de basis: zo startte begin 2022 het Klantcontactcentrum en zijn we op vrijdag weer open voor inwonercontact, zetten we in op telefonische bereikbaarheid, breidden we functioneel beheer uit, investeerden we in een adequate website en startten we het Inwonerpanel en de Kinderraad. De ruimte om binnen het KCC te blijven anticiperen op piekbelasting is beperkt waardoor behoefte is aan een flexibele schil. De wettelijke

vereisten aan de toegankelijkheid van de website zijn gewijzigd. In 2022 onderzoeken we wat we nog moeten doen om aan de wettelijke eisen te voldoen.

In 2022 stelden we op basis van een organisatiebrede 0-meting vast, waar de gemeente nu staat en wat een ambitieuze en tegelijkertijd realistische koers kan zijn voor Loonse Dienstverlening 2025: Multichannel en Online, en persoonlijk waar nodig. Op dit moment werken we dit uit in een visiedocument, zodat onze inwoners weten wat zij in 2025 van de gemeente kunnen verwachten en zodat onze medewerkers weten wat dit van hen vraagt; we maken de keuze over het gewenste dienstverleningsniveau. Onze aanpak zal samensmelten met de ontwikkelingen op het vlak van communicatie en de nieuwe invulling van inwonerparticipatie. Een nieuw zaaksysteem kan ons beter ondersteunen in het gewenste dienstverleningsniveau. Daarnaast is behoefte aan het inrichten van de rol van bestuurswoordvoering en een tijdelijke projectleider sociaal intranet.

**Verbeterplan Burgerzaken**
De raad stemde in mei 2020 in met Verbeterplan Burgerzaken, waardoor we in 3 jaar tijd voldoen aan het wettelijk minimumniveau voor publiekdienstverlening. Op basis van de tussenevaluatie blijkt dat we eind 2022 het beoogde kwaliteitsniveau kunnen halen, maar dat er tegelijkertijd aanvullende maatregelen nodig zijn om de stabiliteit, flexibiliteit en het kwaliteitsniveau in de formatie verder op peil te brengen. Door ziekte en tegenslag zijn de opleidingsdoelen niet gerealiseerd. Om het kwaliteitsniveau binnen de formatie van het cluster Burgerzaken te kunnen borgen, is er tijdelijk extra formatie en opleidingsbudget nodig, zodat de beweging en nodige groei en ontwikkeling alsnog gemaakt kunnen worden.

## 1.3 Openbare orde en veiligheid

**Veiligheidsbeleid**
Momenteel zijn de speerpunten in het beleid overlast, high impact crimes, zorg en veiligheid en ondermijning. De focus ligt op een preventieve en accurate, integrale aanpak op overlast en kwetsbare personen. Daarnaast zetten we in op het terugdringen van high impact crimes. We spannen ons in, in samenwerking met onze partners, tegen ondermijning. Daarnaast vergroten het bewustzijn over brand(on)veiligheid.

Dit jaar leggen we het nieuwe 4-jarige veiligheidsbeleid aan uw raad voor, in september 2022 is hiervoor een beeldvormende ronde. In onze regio krijgen we steeds vaker meldingen van jeugdoverlast, dit is een aandachtspunt voor de komende jaren. Onze jeugd komt steeds vroeger in aanraking met ondermijnende criminaliteit, waar we ons preventief op willen inzetten. Verzamelt de jeugd zich vaak op straat waar ze overlast veroorzaken. We willen meer inzetten op een integrale aanpak om deze jeugd beter in beeld krijgen. Daarnaast zien we dat cybercrime steeds vaker voorkomt, denk bijvoorbeeld aan whatsapp fraude. Hiervoor wordt een regionale werkgroep opgezet om met alle betrokken partners een passende aanpak in te vinden. Het vergroten van het bewustzijn is hierbij belangrijk. Daarnaast is het verhogen van de meldingsbereidheid een aandachtspunt.

# Venster 2. Gemeenschappen

## 2.1 Onderwijs

**Onderwijshuisvesting**
Voor twee scholen in onze gemeente voeren we in 2022 een haalbaarheidsonderzoek uit voor huisvesting, namelijk voor nieuwbouw van basisschool De Vaert en voor renovatie of nieuwbouw van het Van Haestrechtcollege.

**Lokale Educatieve Agenda**
Via de Lokale Educatieve Agenda (LEA) blijven we voortdurend in gesprek met het brede onderwijsveld over ondersteuningsvragen van leerlingen en realiseren we een passend ondersteuningsaanbod.

## 2.2 Sport, cultuur en welzijn

**Buitensportaccommodaties**
Verschillende sportverenigingen hebben te maken met een groeiend aantal (jeugd)leden. Verwacht wordt dat er een beroep gedaan zal worden op de gemeente voor het faciliteren, ook in financiële zin, van extra velden. In 2022 worden de MJOP's geactualiseerd voor negen buitensportverenigingen. We verwachten dat de jaarlijkse kosten voor de schouw stijgen en in 2026 vindt de vierjarige actualisatie plaats. De exploitatievergoedingen aan de buitensportverenigingen worden aangepast op basis van geactualiseerde MJOP's. Het ligt in de verwachting dat de drie buitensportverenigingen die op dit moment geen exploitatievergoeding ontvangen, deze vanaf 2023 wel ontvangen.

## 2.3 Voorliggende voorzieningen

**Sterke gemeenschappen**
De opgave Sterke gemeenschappen startte in het tweede kwartaal van 2022. Deze opdracht is 2-ledig. Spoor 1 richt zich op de cultuurverandering die nodig is om lichte hulp- en levensvragen in de eigen omgeving op te pakken. We zetten in op het versterken van de sociale cohesie en de sociale basis van onze wijken.

Spoor 2 zet in op uitbreiding van het aanbod aan preventieve en voorliggende voorzieningen.
Een van de beoogde resultaten van de opgave Sterke gemeenschappen is het afvlakken van de groei van uitgaven van maatwerkvoorzieningen (jeugd en Wmo). Dit vergt een voorinvestering in het aanbod en de bekendheid van vrij toegankelijke voorziening. Het versterken van het voorliggend veld moet er toe leiden dat er minder dure zorg geïndiceerd hoeft te worden.

## 2.4 Maatwerk

**Wmo**
Onze huidige contracten voor Wmo begeleiding liepen tot 2023. Omdat we als gemeente het komende jaar werken aan het verder invullen en verrijken van de nieuwe visie op het sociaal domein en op de invulling van de Wmo 2021, doen we in 2023 nog geen grote wijzigingen in de manier van inkopen. Op die manier creëren we rust en ruimte om juist met aanbieders in gesprek te gaan over de manier waarop we het zorglandschap na 2023 zouden moeten organiseren in onze gemeente. Door de vergrijzing komen er meer ondersteuningsvragen binnen bij het Zorgloket en Wmo. Afgelopen jaar is er extra capaciteit ingehuurd om de opgelopen wachtlijst bij Wmo weg te werken en is er een efficiencyslag gemaakt op de werkprocessen. De genomen maatregelen hebben ervoor gezorgd dat de wachtlijst is ingelopen. De effecten zijn echter van korte duur. Op het moment dat de extra inhuur wordt afgeschaald neemt de wachtlijst wederom toe en is uitbreiding van capaciteit nodig.

*Beschermd Wonen*
De inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de organisatie van Beschermd Wonen (BW) is per 1 januari 2022 gedecentraliseerd van de huidige 43 centrumgemeenten naar alle gemeenten van Nederland. Per 1 januari 2023 zou de financiële verantwoordelijkheid daarbij komen. Het financiële verdeelmodel – en daarmee de invoering van het woonplaatsbeginsel- is landelijk niet op tijd klaar wat ook betekent dat de huidige werkwijze en taakverdeling door blijven lopen. Een nieuwe invoeringsdatum is nog niet bekend.

*Arbeidsmatige dagbesteding*
Door de inkoopsystematiek Wmo begeleiding in de regio Hart van Brabant moeten we de ontwikkelgerichte arbeidsmatige dagbesteding voor inwoners met een Beschermd Wonen indicatie zelf inkopen. Dit doen we samen met de gemeente Waalwijk en Heusden. De middelen hiervoor ontvangen wij van de centrumgemeente Tilburg en worden vanaf 2023 opgenomen in onze begroting.

*Maatpact*
De maatpactgedachte (out of the box denken) wordt in onze gemeente steeds vaker uitgevoerd. Soms is een maatpactoplossing beter voor de inwoner en is het een goedkopere oplossing dan het verstrekken van verschillende voorzieningen naast elkaar. Snel kunnen doorpakken en beschikbaar budget is essentieel bij deze maatpactcasussen. Wij vragen om een apart budget om snel te schakelen en om inzichtelijk te krijgen hoeveel maatpactcasussen er zijn. We kiezen voor een budget van 2 jaar zodat we het rendement kunnen monitoren. Op basis van de evaluatie vragen om structureel budget na afloop van de 2 jaar.
Een maatpactbudget zorgt tevens voor ontlasting van de Wmo- en Jeugdbudgetten. Na 2 jaar zal ook inzichtelijk zijn hoeveel vanuit de Wmo- en Jeugdbudgetten overgeheveld kan worden naar het maatpactbudget.

In 2021 is de procesregisseur voor complexe zorg-veiligheidscasuïstiek en Maatpact met een parttime contract gestart. Afgelopen jaar is gebleken dat de geschatte capaciteit niet in verhouding is tot het takenpakket van de procesregisseur. In 10 maanden tijd is de procesregisseur betrokken geweest bij 35 complexe casussen. Deze casussen vragen veel afstemming met verschillende partijen en een grote tijdsinvestering om te komen tot een doorbraak. Een structurele uitbreiding van 12 uur per week is wenselijk.

**Jeugdhulp**
Per 1 januari 2022 is het woonplaatsbeginsel binnen de jeugdwet gewijzigd. Dit betekent een verschuiving tussen gemeenten van financiële verantwoordelijkheid voor cliënten. De meeste wijzigingen betreffen langdurige zorgtrajecten. Tot op heden is nog niet bekend wat de effecten zijn voor onze gemeente, er zijn nog geen definitieve aantallen en financiële effecten bekend. De laatste voorlopige cijfers laten zien dat onze gemeente een nadeelgemeente is.

Per 1 januari 2023 starten we regionaal met een nieuwe inkoopsystematiek. Een van de doelstellingen is een verbeterde beheersbaarheid van de kosten. De inkoop jeugdhulp is verdeeld in vijf segmenten, ieder segment heeft een eigen systematiek. Regionaal wordt een besparingspotentieel verwacht vanaf 2023. Lokaal verwachten wij in 2023 niet direct een besparingspotentieel. 2023 is een startjaar, ervaring leert ons dat dit jaar nodig is voor toegang en aanbieders om de nieuwe systematiek eigen te maken.

**Datagedreven werken**
In de strategische visie “In de buurt, aan de buurt” is de ambitie opgenomen om datagedreven door te ontwikkelen. Dat betekent dat we onze manier van werken aanpassen en gaan werken op basis van informatie zodat we gegronde keuzes maken (niet enkel gebaseerd op onderbuikgevoel, maar de combinatie van meetbare waarden en ervaring). Datagedreven werken vraagt iets van de hele

afdeling. We stellen een routekaart datagedreven werken op waarin we in een ontwikkelingsplan voor de komende 4 jaar maken en benoemen welke stappen we wanneer gaan zetten.
We kiezen de monitor sociaal domein als project waarin we datagedreven werken gaan uitproberen. De eerste stap is het opnieuw in beeld brengen van informatievragen en -behoeften. Vervolgens vertalen we deze vragen en behoeften naar meetbare indicatoren. We gebruiken 2022 als ontwikkelingsjaar.

# Venster 3. Omgeving en economische ontwikkeling

## 3.1 Omgeving

**Boomvervangingsplan**
In onze gemeente onderhouden wij ruim 13.000 bomen. Een groot deel van deze bomen staat in verharding in de woonwijken. Van deze bomen wordt steeds meer overlast ervaren: de boom is te groot voor de straat en zorgt voor wortelopdruk. In ons Bomenbeleid is vastgesteld dat we kiezen voor de juiste boom op de juiste plaats. Voor de bomen in de woonwijken geldt dat dit niet de juiste boom op de juiste plaats is. Om deze reden moet er vervanging van deze bomen plaats gaan vinden. Hiervoor wordt een boomvervangingsplan opgesteld en voor de begroting aan de gemeenteraad aangeboden.

**Grondstoffenbeleid**
In 2022 wordt het grondstoffenbeleid door de raad vastgesteld. Als gevolg van het grondstoffenbeleid en het aflopende contract zal de exploitatie, verwerking en transport van de milieustraat op nieuw moeten worden aanbesteed. Gezien de ontwikkelingen in de markt verwachten we een kostenstijging per 1 januari 2024. Het KCA depot en de opstallen van de milieustraat zijn aan groot onderhoud/vervanging toe in 2024.

Landelijk wordt de Uitgebreide Producenten Verantwoordelijkheid (UPV) voor textiel per 1 januari 2023 uitgezet. Wat de financiële gevolgen hiervoor zijn is nog onbekend. De verbrandingsbelasting zal verder stijgen en 1 januari 2025 zal er een CO2-heffing door de overheid worden doorgerekend aan de gemeenten.

De verschillende ontwikkelingen hebben effect op de tarieven voor afvalstoffenheffing. Dit nemen we mee bij de begroting 2023.

Zwerfaval is onderdeel van het grondstoffenbeleid. De Nedvang subsidie komt per 1 januari 2023 te vervallen. De aanpak van zwerfafval gaat vooral om gedragsverandering en vraagt om continuering van de aanpak van zwerfafval.

**Actieplan invasieve soorten**
Planten, dieren of andere organismen die van nature niet in Nederland voorkomen, kunnen schadelijk zijn voor de natuur en de omgeving. Een exoot is een plant, dier, of een ander organisme, dat van nature niet in Nederland voorkomt. Deze exoten komen door menselijk handelen in ons land terecht. Het gaat hierbij niet om soorten die elders in Europa inheems zijn en door klimaatsverandering oprukken naar Nederland. Een klein deel van de exoten voelt zich prima thuis in zijn nieuwe omgeving. Deze soorten kunnen zich vestigen in onze natuur en leefomgeving en zich snel vermeerderen. Dit zijn de zogenaamde invasieve exoten. Invasieve soorten die binnen onze gemeente voorkomen zijn bijvoorbeeld:

- Reuzenberenklauw die bij aanraking met de brandharen zorgen voor brandblaren
- Rivierkreeften die zorgen voor verstoppingen in pompen en gemalen en schade aan slootkanten
- Eikenprocessierups die bij aanraking met de brandharen zorgen voor jeuk
- Japanse duizendknoop die beplanting overwoekert

Deze soorten zijn nieuw in Nederland en dus ook in Loon op Zand. De bestrijding van deze soorten vraagt innovatieve bestrijdingsmethodes die niet binnen de reguliere budgetten passen. Om hier meer beeld van te vormen wordt een Actieplan invasieve soorten opgesteld en aan de raad aangeboden.

**Prijsontwikkelingen**
In de eerste bestuursrapportage 2022 rekenden we de inzichten door van de huidige inflatiecijfers op de contracten. Door o.a. de oorlog in de Oekraïne is er veel onzeker op het gebied van prijzen voor brandstoffen en grondstoffen. We blijven de ontwikkelingen nauwgezet volgen en informeren u via de Planning & Controldocumenten over de prijsontwikkelingen en de effecten daarvan op onze contracten en projecten. We hebben voor 2022 de prijzen volledig vastgezet voor de levering van energie. Voor gas moeten we voor 2023 een nieuw aanbestedingstraject beginnen. Voor elektriciteit kunnen we nog 2 jaar optioneel verlengen of nieuw aanbesteden. Voor 2023 en later staan de prijzen daardoor nog open. Op basis van de huidige energiemarkt zal er een kostenstijging plaatsvinden.

**Projecten riolering**
We zijn reeds gestart met de voorbereiding van de reconstructie van de Vaartbuurt. Door de aanhoudende kostenstijging is een aanvullend krediet nodig om het werk uit te kunnen voeren.
Ook zijn we reeds gestart met de voorbereidingen van het nieuwbouw project Salmrijck. Nu kunnen we meeliften om hier gelijk de Willebrordusstraat af te koppelen. Deze rioleringsinvesteringen worden meegenomen bij het investeringsplan bij de begroting 2023.

## 3.2 Duurzaamheid

**Wijkuitvoeringsplannen warmtetransitie**
In de Transitievisie Warmte is het doel gesteld om in 2030 ten minste 20% minder aardgas te verbruiken. Om dit te bereiken stellen we wijkuitvoeringsplannen op. Te beginnen met de pilotbuurten Pannenhoef oost en west, Molenwijk zuid en het bedrijventerrein Kaatsheuvel. Hier ligt de opgave om bewoners en ondernemers bewust te maken en aan de slag te laten gaan met verduurzaming van hun woning of bedrijfspand. Om dit te bewerkstellingen is het volgende benodigd:

1. Opiniepeiling en het onderzoeken van participatiebereidheid;
2. Draagvlak vergroten door het opzetten van activiteiten passend bij diverse doelgroepen
3. Onderzoek uitvoeren naar goede alternatieven voor aardgas om in Loon op Zand toe te passen. Hierbij wordt gedacht aan kleinschalige thermische opslag (zoals de Hot & Cold Storage, ofwel HoCoSto) of bodemenergie zoals een WKO of een bodemwarmtewisselaar, of meer grootschalige collectieve warmtenetten.

**Energie- en warmtetransitie tastbaar en laagdrempelig**
We willen energie- en warmtetransitie tastbaar en laagdrempelig maken voor onze inwoners en ondernemers. Op dit moment vindt wekelijks het duurzaamheidsloket plaats in Het Klavier. Dit loket is niet voldoende zichtbaar en is niet representatief voor de gemeentelijke taak en doelstellingen om te verduurzamen. We willen inwoners goed informeren, een laagdrempelig platform bieden, inwoners zelfstandig aan de slag te laten gaan en daarnaast samen met energiecollectief ECLoZ, de drijvende kracht en verbinder tussen gemeente en inwoner, een representatief gemeentelijk energieloket neerzetten. Een van de mogelijke vormen hiervoor is een centraal gelegen duurzaamheidswinkel.

**Bijdragen ophogen**
Op dit moment volstaan de bijdragen aan ECLoZ en Wereldgemeente niet. De bijdragen moeten omhoog zodat zij hun werkzaamheden kunnen blijven uitvoeren en hun vrijwilligers een vergoeding kunnen aanbieden. Zij zijn staan dichtbij de inwoners en zijn daarom essentieel in het creëren van bewustwording en draagvlak. Daarnaast zijn de kosten om de duurzaamheidslening te kunnen verstrekken hoger dan verwacht. De uitbreiding van project Zonnedakje kost meer dan begroot, echter zorgt de uitbreiding voor betere resultaten en meer actie onder inwoners.

**REKS**
In samenwerking met de Hart van Brabant gemeenten is in 2021 de REKS 1.0 vastgesteld. Om de doelstellingen uit de REKS ook daadwerkelijk te behalen is het benodigd om over te gaan tot concreet handelen. Dit wordt gedaan in het Regionaal Publiek Ontwikkelbedrijf, waar de onafhankelijke

colleges middels een intentieverklaring mee hebben ingestemd. Op basis van de gezamenlijke intentie is het publiek ontwikkelbedrijf opgezet, waarin de provincie Noord-Brabant, gemeente Tilburg en de overige regiogemeenten ieder 1/3 aandeel zullen bezitten. Er worden energie hubs gecreëerd waarin (een combinatie van) wind- en zonne-energie wordt opgewekt. Van de beoogde energiehubs liggen er 2 tegen het gemeentelijk grondgebied van Loon op Zand aan: 1) energiehub Vossenberg / Kraaiven, gelegen tussen Tilburg en De Moer, en 2) energiehub De Spinder, gelegen tussen Tilburg en Loon op Zand. Door deel te nemen aan het Publiek Ontwikkelbedrijf kan gebruik worden gemaakt van het Regionaal Klimaatfonds, dat daar direct aan gekoppeld is. Dit Regionaal Klimaatfonds is de co-financieringstool voor de deelnemende gemeenten aan klimaatopgaven. Een aanzienlijk deel van deze klimaatopgaven moet landen in onze gemeente. Binnen onze huidige financiële positie ontbreken daarvoor de benodigde middelen. Deelname aan het Publiek Ontwikkelbedrijf zal naar verwachting resulteren in opbrengsten, die binnen onze begroting welkom zijn.

Om dit te bewerkstellingen wordt aan alle drie de aandeelhouders een bijdrage gevraagd. In totaal is 21 miljoen euro benodigd voor zowel de energiehubs als het daaraan gekoppelde klimaatfonds. Gewerkt (gerekend) wordt nu met een gemeentelijke bijdrage van €27 per inwoner, wat voor onze gemeente neerkomt op € 634.500,-. Dit deelname bedrag vertegenwoordigt ons aandeel binnen het Publiek Ontwikkelbedrijf. Echter, dit bedrag komt niet op de exploitatiebegroting terecht. Enkel de rentelast, à 1,5%, kan hiervoor worden gerekend.

**Extra medewerkers duurzaamheid**
De komende jaren komen steeds meer duurzaamheid vraagstukken richting de gemeente en er is capaciteit nodig om deze opgaven het hoofd te bieden. We zoeken samenwerking in de regio waar mogelijk, maar hebben extra inzet nodig voor bevordering van participatie en communicatie met inwoners en ondernemers (1,5 fte). Diversiteit in de gemeenschap vergt diversiteit in aanpak van de transities. Daarnaast is er behoefte aan vakkundigheid in bodemenergie en warmtenetten (1 fte vanaf 2024).

**Energiearmoede**
De energie- en warmtetransitie zijn van groot belang voor al onze inwoners. De stijgende energierekening maakt het voor steeds meer inwoners echter lastig om te participeren. We willen inwoners ontzorgen, zowel in de informatievoorziening als in de uitvoering. We maken gebruik van Rijksmiddelen die de gemeente toekomen en voorzien als gemeente in middelen om te blijven participeren en een comfortabele, betaalbare woning te behouden.

## 3.3 Wonen

**Woningbehoefte**
Onze Woonvisie ‘Duurzaam, gevarieerd en betaalbaar wonen in de gemeente Loon op Zand’ (Woonvisie) is het startdocument dat we gebruiken voor het bouwen van woningen in onze drie kernen. Onze huisvestelijke opgave blijven we bewaken door uitvoering te blijven geven aan de Woonvisie. Uit de meest recente bevolkings- en woningbehoefteprognoses van de Provincie dat we de komende 20 jaar een groeigemeente zijn. Om te voldoen aan de woonbehoefte van onze inwoners dienen we volgens de prognoses in de periode 2020 – 2030 965 woningen te bouwen. Door gestructureerd te blijven bouwen in onze drie kernen blijft onze bevolking op niveau.

We krijgen de komende jaren steeds meer te maken met vergrijzing in onze gemeente. Er komen steeds meer ouderen die bovendien ouder worden. Het aantal 65-plussers verdubbelt bijna tussen nu en 2040 en blijft daarna nog toenemen. Dit betekent dat de komende jaren er ook veel aandacht moet zijn voor het ‘wonen met zorg en welzijn’. We zien namelijk nu al dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig willen blijven wonen. Dit betekent tegelijkertijd dat we ook een opgave hebben als het neerkomt op het realiseren van levensloopbestendige woningen (waaronder gelijkvloerse woningen).

Tegelijker bevorderen we hiermee de doorstroom, omdat bestaande eengezinswoningen zo beschikbaar komen voor starters en jonge gezinnen. De groep eenpersoonshuishoudens, waaronder senioren de komende jaren toeneemt. Dit betekent dat we hierop moeten inspelen door vraag- en aanbod zo goed mogelijk op elkaar te laten aansluiten.

In 2022 is het woonbehoefte onderzoek voor de regionale woonzorganalyse Hart van Brabant afgerond. De regionale woonzorganalyse biedt op gemeentelijk niveau inzicht in de huidige en toekomstige omvang en spreiding van de zorgdoelgroepen. Uit de woonzorganalyse blijkt dat we een opgave hebben om voldoende passende woningen te organiseren voor de zorgdoelgroepen. De resultaten van het woonzorganalyse gebruiken we als afwegingskader voor nieuwe woonzorginitiatieven. De woonzorganalyse legt de basis voor het formuleren van ambities en het maken van keuzes dient vertaald te worden naar een woonzorgvisie. De keuzes werken we in 2023 en verder uit in de vorm van een woonzorgvisie.

**Flexwoningen**
We zien dat ondanks de coronacrisis de vraag naar woningen nog steeds hoog is. De grondprijzen, bouwkosten en de huizenprijzen zijn gestegen. Het is daarom ook belangrijk om de komende jaren naast traditioneel bouwen, ook ruimte te bieden voor nieuwe- en bijzondere woonvormen. Conceptueel bouwen, zoals bijvoorbeeld flexwoningen kunnen deels bijdragen aan het oplossen van het woningtekort in Nederland. Daarbij blijven we ook oog houden voor bestaand te voorraad transformeren indien hier zich mogelijkheden voor voordoen.

**Huisvesting statushouders en opvang vluchtelingen Oekraïne**
Naast de wettelijke taakstelling die we hebben voor huisvesting van statushouders, heeft de regio in september 2022 een extra opgave opgelegd gekregen voor tijdelijke huisvesting van Oekraïense vluchtelingen. In 2022 hebben wij de eerste groep Oekraïense vluchtelingen ontvangen in onze gemeente. De opvanglocatie aan de Theresia is in ieder geval tot en met december 2022 beschikbaar, de financiering is voor deze periode doorgerekend, en financieel verwerkt in de eerste bestuursrapportage. Vooralsnog is niet bekend of de locatie ook na 2022 open moet blijven voor de opvang van vluchtelingen. Dit is mede afhankelijk van het verloop van de situatie in Oekraïne, de in- en uitstroom van vluchtelingen in combinatie met een mogelijke gemeentelijke taakstelling voor de opvang vanuit het Rijk. Aangezien we geen zicht hebben op hoelang de oorlog gaat duren tussen Oekraïne en Rusland en er signalen zijn dat een deel van de Oekraïense vluchtelingen niet meer zal keren naar land van herkomst, moeten we tussenvoorzieningen en doorstroomlocaties ontwikkelen. Ook wordt al nagedacht over een oplossingsrichting voor de langere termijn (ca. 10 jaar) in de vorm van flexwonen. Dit kan een voorziening zijn voor onder andere spoedzoekers, statushouders maar ook voor Oekraïense vluchtelingen die hier langere tijd zullen verblijven. Hierover zal in het najaar 2022 een voorstel aan u worden voorgelegd. Samen met de corporatie gaan we hiermee aan de slag.

**Lokaal woonwagenbeleid**
Het Ministerie stelde in 2018 een beleidskader op, dat moet leiden tot een herijking van het standplaatsenbeleid voor woonwagens in de Nederlandse gemeenten. Aanvullend op onze Woonvisie, gaan we in 2023 naar verwachting aan de slag met het ontwikkelen van lokaal woonwagenbeleid. Eind 2022 is het regionaal woonwagenbeleid Hart van Brabant vastgesteld, die in hoofdlijnen de eerste handvatten bevat voor alle gemeenten in regio Hart van Brabant om een lokaal woonwagenbeleid op te stellen. Het Ministerie stelde namelijk in 2018 een beleidskader op, dat moet leiden tot een herijking van het standplaatsenbeleid voor woonwagens in de Nederlandse gemeenten.

## 3.4 Economische promotie

**Uitvoering economische en toeristisch-recreatieve visie 2030**
Op 31 mei 2021 stelde de gemeenteraad de economische en toeristisch-recreatieve visie 2030 vast. Conform afspraak zijn we gestart met het opstellen van een actieprogramma voor de uitvoering van deze visie. Door verschillende oorzaken, waaronder de coronacrisis, is de krapte op de arbeidsmarkt in verschillende branches sterk toegenomen. Denk bijvoorbeeld aan de horeca, recreatie en techniek branche. We willen de verbindingen tussen het bedrijfsleven en onderwijs versterken om in te spelen op dit probleem. We ondersteunen ondernemers in de economische en toeristische sector met het herstel na corona.

**Verlenging Convenant Regionaal Bureau voor Toerisme De Langstraat**
Loon op Zand profileert zich als toeristisch-recreatieve gemeente waar het hele jaar goed vertoeven is. Dit vraagt om binding en verbinding van ondernemers en andere stakeholders, het stimuleren van meerdaags verblijf en om een versterking van het totaalaanbod door bijvoorbeeld arrangementen. Gelijktijdig vraagt dit ook om samenwerking op (sub)regionaal niveau, om de slagkracht te vergroten en het aanbod voor de toerist en recreant aantrekkelijker te maken. Zij zien immers geen gemeentegrenzen en hoe meer er te doen is, hoe langer zij blijven.

Om deze ambities te realiseren hebben de colleges c.q. gemeenteraden van de gemeenten Dongen, Heusden, Loon op Zand en Waalwijk in 2018 het besluit genomen een Regionaal Bureau voor Toerisme De Langstraat (RBT) op te richten. Voor de periode 2018-2022 zijn de afspraken verankerd in een convenant met alle betrokken partijen. Aangezien de bovenstaande ambities niet zijn gewijzigd, zetten we graag de regionale samenwerking voort. We willen het convenant voor de periode 2023 t/m 2028 verlengen. In het convenant maken we prestatieafspraken en op basis daarvan geven we nadrukkelijk sturing om de ambities te realiseren.